

рення не тільки індустрії інформаційно-комп'ютерних технологій, але і галузей, що забезпечують удосконалення і зростання людського капіталу, тобто освіти (особливо вищої і середньоспеціальної) й охорони здоров'я, бо розвивати науку, розробляти і використовувати високі, в тому числі інформаційні, технології можуть тільки висококваліфіковані, здорові (а отже, добре оплачувані) і фізично здорові працівники. Досвід тих країн, які не економили на витратах у науку, освіту і охорону здоров'я, свідчить про те, що вкладення в указані сфери швидко окупаються, що накопичені наукові знання і накопичений людський капітал в сучасних умовах утворюють досить значну складову частину національного багатства, а їх розвиток — важливіший потенціал стабільного економічного зростання. З цього випливає, що процес перебудови індустріальної економіки в постіндустріальну, інтелектуально-інформаційну передбачає ще одну принципову зміну структури інвестицій, яка накладається на зміну їх галузевої структури, пов'язаної з глобалізацією і структурною перебудовою матеріального виробництва. Йдеться про збільшення питомої ваги, а отже, абсолютних обсягів капіталовкладень у перераховані вище сфери, за рахунок зниження питомої ваги вкладень у сферу традиційного матеріального виробництва.

Виникає питання, як реалізувати процеси структурних змін в економіці, спираючись на державу чи на механізм ринку і особисту ініціативу? Зовсім непереконлива позиція ультралібералів, які вважають, що "чим менше держава втручається в економіку — тим краще", що "найкращою промисловою політикою є її відсутність". На думку автора, найважливіші економічні процеси в умовах перехідної економіки потребують цілеспрямованого державного регулювання. Зокрема, структурна перебудова економіки повинна опиратися на глибоко продуману промислову політику держави. Разом з тим, слід погодитись з думкою деяких авторів, що структурні зміни повинні ініціюватись не тільки зверху, але й знизу, тобто опиратись на особисту ініціативу підприємців і природний ринковий процес переливу капіталів у перспективні галузі. Зрозуміло, що приватний капітал буде спрямовано в ці галузі тільки в тому випадку, якщо вони стануть високорентабельними. Тому одним із важливіших завдань держави є створення умов для максимально можливої прибутковості пріоритетних галузей, у тому числі за рахунок стартових державних інвестицій вичурного характеру. В цьому контексті структурна перебудова матеріального виробництва передбачає максимальну мобілізацію та раціональне використання внутрішніх джерел інвестицій, в тому числі не тільки коштів підприємств (прибутку і амортизаційних фондів) і обмежених ресурсів бюджету, але й збережень населення.

Таким чином, більша частина ділової та політичної еліти України зайнята сьогодні проблемами розподілу та перерозподілу власності, природної ренти, ресурсів бюджету, легального або кримінального доступу до влади з метою особистого збагачення, вивозу активів за кордон, а тому дуже далеко від проблем глобалізації, інформатизації, переходу до інноваційного типу економічного зростання, розраховуючи очевидно, що вказані проблеми "розсмокчуться самі по собі" (що, зрозуміло, не виключає модну риторику). Що стосується тієї обмеженої частини української еліти, яка думає про майбутнє, розуміє неминучість входження нашої держави у загальносвітові процеси і чітко розуміє, що ігнорування цих процесів по принципу "моя хата з краю" призведе до того, що Україна безнадійно відстане від розвинених країн і закріпиться на периферії світової цивілізації, то, думку автора, вона відчуває розгубленість, пов'язану, перш за все, з великим розривом між фінансово-інвестиційними ресурсами України та масштабом нових завдань, а також вкрай незадоволеним притоком інвестицій, без чого, як вже відмічалось, вирішення цих завдань неможливо.

УДК 330.341.1

Лепейко Т. І.  
Боярська М. О.

## ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ІННОВАЦІЙ У РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

*In the article the problems of innovation introduction process in the different spheres of production are considered. The theoretical bases of innovation categorizations are pointed out.*

Стратегія економічного та соціального розвитку України (2004 – 20015 р.) "Шляхом Європейської інтеграції" передбачає глибоку модернізацію економіки, підвищення її конкурентоспроможності на основі структурно-інноваційної моделі економічного зростання, інтенсивного технічного та технологічного відновлення виробництва, затвердження України як високотехнологічної держави. Тому виникає необхідність у диференціації підходів до розробки і впровадження інновацій, обґрунтуванню адекватних інструментів управління просуванням інновацій на різних етапах їхнього життєвого циклу.

Питання інноваційного менеджменту широко освітлені як у вітчизняній, так і в закордонній економічній літературі. Так, у роботах С. Д. Ільєнкової, В. А. Василенко, В. Г. Шматко викладені питання управління інноваційною діяльністю підприємства. Праці Р. А. Фатхутдинова, П. Н. Завліна й А. В. Васильєва в основному присвячені визначенню ролі і сутності терміну інновації й розробці класифікацій інновацій.

Однак дотепер недостатньою залишилися проблеми процесу впровадження інновацій у різних сферах виробництва. Тому **метою даної статті** є розробка теоретичних засад класифікації інновацій.

Класифікація інновацій означає розподіл інновацій на конкретні групи за певними ознаками для визначення поставленої мети. Науково обґрунтована класифікація інновацій дозволяє чітко визначити місце кожної інновації в їхній загальній системі і відмітні (особливі) характеристики даної інновації, а також раціонально організувати інноваційний процес [1].

У джерелі [1] автор відзначає, що результативність способів і засобів управлінського впливу багато в чому визначається класифікацією інновацій і її науковою обґрунтованістю.

Класифікацію інновацій можна проводити за різними схемами, використовуючи різні класифікаційні ознаки. В проведеному дослідженні класифікаційною ознакою вважається головна особливість, відмінна властивість визначеної групи інновацій [1].

Автором було розглянуто декілька класифікацій інновацій запропонованих різними авторами, такими, як А. І. Пригожин, С. Д. Ільєнкова, П. Н. Завлін, С. В. Ільдеменов, Р. А. Фатхутдінов, група російських вчених з науково-дослідного інституту системних досліджень (РНДІСД), Ф. Валента, словацькі вчені, А. В. Васильєв, А. Н. Цветков і ін.) (табл. 1).

Найбільш цікавою виявилась класифікація професора Ф. Валенти, у якій найбільш повно і диференційовано відображаються темпи відновлення виробництва залежно від видів і ступенів цього відновлення. Він вважає, що зміна, пов'язана з відновленням, є переходом від існуючого стану до якогось нового рівня. Залежно від "відстані" між первісним і новим рівнем, тобто глибини і якості змін, розрізняють декілька ступенів відновлення — класів і рядів, що утворюють спектр нововведень [2, с. 88].

Якщо застосувати ієрархічний підхід до деяких виробничих факторів, можна побудувати таблицю відновлення усієї

виробничої сфери по горизонталі і вертикалі таким чином, щоб кожен осередок у ній відбивав стадії відновлення розглянутого фактора інноваційного процесу.

Відновлення виробництва на окремих стадіях інноваційного процесу ефективно здійснити неможливо, тому що інно-

вації всіх порядків взаємодіють між собою. Наприклад, здійснити відновлення виробництва, починаючи з більш низького порядку, не уявляється можливим без інформації про інновації вищих порядків, бо інновації всіх порядків є елементами однієї системи.

Таблиця 1

## Види класифікацій інновацій

| Автор            | Класифікаційні ознаки                            | Види інновацій                                                                                                                                                                                                                                               | Джерело                       |
|------------------|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|
| 1                | 2                                                | 3                                                                                                                                                                                                                                                            | 4                             |
| РНДСД            | За сферами діяльності підприємства               | 1)технологічні; 2)виробничі; 3)економічні; 4)торговельні; 5)соціальні; 6)у галузі керування                                                                                                                                                                  | [3]                           |
| А. І. Пригожин   | 1. За поширеністю                                | 1)одиничні; 2)дифузійні                                                                                                                                                                                                                                      | [3]                           |
|                  | 2. За місцем у виробничому циклі                 | 1)сировинні; 2)забезпечуючі; 3)єднальні; 4) продуктові                                                                                                                                                                                                       |                               |
|                  | 3. За спадкоємністю                              | 1)заміщаючі; 2)скасовуючі; 3)поворотні; 4)відкриваючі; 5)ретровведення                                                                                                                                                                                       |                               |
|                  | 4. За охопленням                                 | 1)локальні; 2)системні; 3)стратегічні                                                                                                                                                                                                                        |                               |
| С. В. Ільдеменов | 5. За іншим потенціалом і ступенем новизни       | 1)радикальні; 2)комбінаторні; 3)удосконалюючі                                                                                                                                                                                                                | [4]                           |
|                  | Залежно від ступеня використання отриманих знань | 1. Новації, засновані на використанні фундаментальних наукових знань, результати яких знаходять широке застосування в різних сферах. 2. Нововведення, що також спираються на наукові дослідження, але мають обмежену нововведень у різних сферах суспільства |                               |
| С. Д. Ільєнова   | 1. Залежно від технологічних параметрів          | 1)продуктові; 2)процесійні                                                                                                                                                                                                                                   | [3]                           |
|                  | 2. За новизною                                   | 1)нові для галузі у світі; 2)нові для галузі в країні; 3)нові для підприємства                                                                                                                                                                               |                               |
|                  | 3. За місцем на підприємстві                     | 1)інновації на вході; 2)інновації на виході; 3)інновації системної структури                                                                                                                                                                                 |                               |
|                  | 4. Глибина внесення змін                         | 1)радикальні (базові); 2)поліпшуючі; 3)модифікаційні                                                                                                                                                                                                         |                               |
| П. Н. Завлін     | Галузь застосування                              | 1) управлінські; 2) організаційні; 3) соціальні; 4) промислові                                                                                                                                                                                               | [5]                           |
|                  | Етап НТП                                         | 1) наукові; 2) технічні; 3) технологічні; 4) конструкторські; 5) виробничі; 6) інформаційні                                                                                                                                                                  |                               |
|                  | Ступінь інтенсивності                            | 1) "бум"; 2) рівномірна; 3) слабка; 4) масова                                                                                                                                                                                                                |                               |
|                  | Темпи здійснення                                 | 1) швидкі; 2) уповільнені; 3) наростаючі; 4) рівномірні; 5) стрімкоподібні                                                                                                                                                                                   |                               |
|                  | Масштаб інновацій                                | 1) трансконтинентальні; 2) транснаціональні; 3) регіональні; 4) великі; 5) середні; 6) дрібні                                                                                                                                                                |                               |
|                  | Результативність                                 | 1) висока; 2) низька; 3) стабільна                                                                                                                                                                                                                           |                               |
|                  | Ефективність                                     | 1) економічна; 2) соціальна; 3) екологічна; 4) інтегральна                                                                                                                                                                                                   |                               |
| Р. А. Фахутдінов | Критерії класифікації інновацій                  | 1) комплексність набору класифікаційних ознак, що враховуються, для аналізу і кодування; 2) можливість кількісного (якісного) визначення критерію; 3) наукова новизна і практична цінність пропонованої ознаки класифікації                                  | [6]                           |
| Валента Ф.       | Залежно від ступеня відновлення                  | 1) інновації нульового порядку; 2) інновації першого порядку; 3) інновації другого порядку; 4) інновації третього порядку; 5) інновації четвертого порядку; 6) інновації п'ятого порядку; 7) інновації шостого порядку; 8) інновації сьомого порядку         | [7, с. 6; 3, с. 88; 8, с. 66] |

Кожна з наведених класифікацій була складена з визначеною метою і не могла охопити основні сфери виробництва. Оскільки в роботі реалізується процесний підхід, то метою створення класифікації інновацій є опис процесу впровадження інновацій у різних сферах виробництва (технологічної, технічної, виробничої, соціальної, економічної, екологічної, управлінської, фінансової, маркетингової) і визначення класифікаційних ознак кожного виду інновацій. Тому були виділені такі види інновацій (табл. 2).

1. За темпами впровадження.
2. За охопленням.

3. За новизною.
4. Етапи НТП.
5. Від глибини внесених змін.
6. За ступенем зацікавленості.
7. За результативністю.

В табл. 2 наведено характеристики зазначених видів інновацій, за допомогою яких було детально відображено характер різних інновацій.

Класифікація інновацій, проілюстрована в табл. 2, наведена в скороченому вигляді.

Таблиця 2

Класифікація інновацій

| №   | Вид інновації               | Сфери виробництва |   |   |   |    |    |   |   |   |
|-----|-----------------------------|-------------------|---|---|---|----|----|---|---|---|
|     |                             | Тл                | Т | В | С | Ек | Ек | У | Ф | М |
| 1   | За темпами здійснення:      |                   |   |   |   |    |    |   |   |   |
| 1.1 | Швидкі                      |                   |   |   | + |    |    | + | + | + |
| 1.2 | Уповільнені                 | +                 | + | + |   | +  | +  |   |   |   |
| 1.3 | Рівномірні                  | +                 | + | + |   |    |    | + | + | + |
| 1.4 | Стрімкоподібні              | +                 | + | + |   |    |    | + |   | + |
| 2   | За новизною:                |                   |   |   |   |    |    |   |   |   |
| 2.1 | Нові для галузі у світі     | +                 | + | + |   | +  | +  |   |   | + |
| 2.2 | Нові для галузі в країні    | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |
| 2.3 | Нові для підприємства       | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |
| 3.  | Етапи НТП:                  |                   |   |   |   |    |    |   |   |   |
| 3.1 | Технічні                    | +                 | + | + |   |    |    |   |   |   |
| 3.2 | Технологічні                | +                 | + | + |   |    |    |   |   |   |
| 3.3 | Інформаційні                |                   |   |   |   | +  |    |   |   |   |
| 3.4 | Соціальні                   |                   |   |   | + |    |    |   |   |   |
| 3.5 | Організаційно-управлінські  |                   |   |   |   |    |    | + |   |   |
| 4   | Від глибини внесених змін:  |                   |   |   |   |    |    |   |   |   |
| 4.1 | Радикальні (базові)         | +                 | + | + |   |    | +  | + |   | + |
| 4.2 | Поліпшуючі                  | +                 | + | + | + |    |    |   | + | + |
| 4.3 | Модифікаційні               | +                 | + | + | + |    |    | + |   | + |
| 5   | За ступенем зацікавленості: |                   |   |   |   |    |    |   |   |   |
| 5.1 | "Бум"                       | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |
| 5.2 | Рудиментарні                | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |
| 5.3 | Слабкі                      | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |
| 5.4 | Масові                      | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |
| 6   | За результативністю:        |                   |   |   |   |    |    |   |   |   |
| 6.1 | Висока                      | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |
| 6.2 | Низька                      | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |
| 6.3 | Стабільна                   | +                 | + | + | + | +  | +  | + | + | + |

Примітка: Тл — технологічна, Т — технічна, В — виробнича, С — соціальна, Ек — економічна, Ек — екологічна, У — управлінська, Ф — фінансова, М — маркетингова сфери.

Таким чином, розроблена автором класифікація може бути використана на промислових підприємствах України. На відміну від запропонованих раніше класифікацій вузької спрямованості дана класифікація більш багатогранна і ширше розглядає процес впровадження інновації, втілення її в нових товарах, а також реалізації цих товарів на ринку. Відмінною рисою даної класифікації є широта охоплення комерційної діяльності інноваційного підприємства, тобто інновацію можна класифікувати за такими ознаками, як: швидкість її впровадження, зацікавленість у ній ринку, рівнем її новизни, ефективності і т. д.

Слід зазначити, що запропонована класифікація інновацій і визначення їхніх ознак дозволить підприємству більш точно ідентифікувати впроваджуваний на підприємстві вид інновації, повніше розкрити і зрозуміти її властивості, визначити ступінь її результативності. Правильна і точна класифікація впроваджуваної на підприємстві інновації дозволить вчасно виявити можливі прорахунки і неточності в комерційних (виробничих, маркетингових) планах підприємства, що, у свою чергу, буде сприяти підвищенню ефективності виробництва і, як наслідок, економічному зростанню країни в цілому.

**Література:** 1. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент. — СПб.; М.; Х.; Мн.: Питер, 2000. — 208 с. 2. Лешишин М. Научная организация подготовки производства: Пер. со словак / Под ред. В. М. Данилюка. — К.: Техника, 1988. — 136 с. 3. Инновационный менеджмент. Учебник / Под ред. С. Д. Ильенковой. — М.: Юнити, 1997. — 160 с. 4. Ильдеменов С. В. Управление нововведениями / Под ред. В. Н. Войтоловского, А. М. Лайкова. — Л.: ЛФЭИ, 1991. — 342 с. 5. Инновационный менеджмент: Справочное пособие / Под ред. П. Н. Завлина. — Изд. 2-е перераб. и доп. — М.: ЦИСН, 1998. — 568 с. 6. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент. — СПб.: Питер, 2002. — 400 с. 7. Valenta F. Delba řidicich // Hospadarske noviny. — 1976. — №37. — S.6. 8. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник / В. О. Василенко, В. Г. Шматько; [За ред. В. О. Василенко. — К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. — 440с.

Стаття надійшла до редакції  
02.02.2006 р.

УДК 001.89

Мельникова К. В.

## НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА СТАДІЇ СТВОРЕННЯ ІННОВАЦІЙ

*In the article the directions of increasing the innovation activity effectiveness on the stage of creating the innovations, taking into account the peculiarities and necessities of separate industrial enterprise are grounded.*

Результативність кожної стадії проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) обумовлена врахуванням впливу великої кількості факторів зовнішнього і внутрішнього середовища промислового підприємства, вплив яких на конкретний проект має різний ступінь невизначеності і може мати вирішальне значення на різних стадіях інноваційного процесу.

У даний час в економічній літературі не має однозначного підходу до дослідження інноваційної діяльності на стадії створення інновацій. Проблемами проведення НДДКР та впровадження інновацій займалися такі вчені, як П. Н. Завлін, А. К. Казанцева, Л. Е. Мінделі [1], С. Д. Ільєнкова [2], В. В. Дорофійенко, В. П. Колосюк [3] та багато інших. Але до цього часу невизначеними є напрямки підвищення результативності інноваційної діяльності на стадії створення інновацій.

**Мета дослідження** — обґрунтування напрямків підвищення результативності інноваційної діяльності на стадії створення інновацій з урахуванням особливостей і потреб окремого промислового підприємства.

© Мельникова К. В., 2006